

formar part del col·lectiu de gestió des del 1977 fins al final (1982). Les seves pel·lícules eren de les de més difusió.

En un text que vaig fer a *Cinema 2002*, núm. 24 (febrer 1977), l'Helena deia: "Aquest cinema es nodreix de les experiències viscudes per la classe obrera... És un cinema col·lectiu ja que rebutja la divisió social del treball... No és tan sols un cinema de denúncia, sinó que també serveix d'orientació, divulgació, conscienciació... Empra el document, la ficció, el testimoni directe, la reconstrucció dels fets, l'explicació que situa històricament el problema mitjançant gràfics, fotografies, dibuixos, cançons..." I, en una taula rodona transcrita a *El viejo topo* núm. 7 (abril 1977) diu: "La separació forma / contingut és típicament burgesa... Hem de crear un nou llenguatge que s'adapti al contingut que volem explicitar... Nosaltres utilitzem un mitjà, que és el cinema, com d'altres utilitzen la literatura o la música, i en el nostre mitjà hem d'expressar-nos bé, però no imitant el quefer de la burgesia..."

Les pel·lícules

ESPAÑA 68 (El hoy es malo, pero el mañana es mío) (1968). És una panoràmica sobre les lluites obreres, estudiantils,... que hi havia en aquell moment. Als entrevistats no se'ls veia la cara. EL CUARTO PODER (1972) és una minuciosa dissecció dels mitjans de comunicació sota el franquisme: famílies periodístiques, Llei de Premsa de Fraga (1966), notícies silenciades,...; contrapasant-ho amb aquella premsa feta amb rudimentaris ciclostils. EL CAMPO PARA EL HOMBRE (1975) està centrat en dos entorns radicalment diferents: Galícia, amb les seves molt petites propietats que són rarament rendibles i Andalusia, amb els latifundis sovint dedicats als cavalls i la caça. O TODOS O NINGUNO (1976) és la vaga de 106 dies de Lafors a Cornellà, tot el procés d'aquella lluita. Hi ha imatges rodades pels propis treballadors dins la fàbrica o a Sindicats. L'Helena deia en aquell *El viejo topo* sobre la "forma" d'aquestes imatges: "són completament diferents de les que hauria fet TVE". La policia va endur-se el negatiu de Fotofilm per ordre judicial.

A LA VUELTA DEL GRITO (1978) és un intent d'anàlisi teòrica del capitalisme confrontat amb diverses situacions de la realitat, amb una estructura de tragèdia grega en cinc episodis. Aquestes pel·lícules es varen projectar, a més de en els seus canals específics, als festivals de Leipzig, Berlín, Benalmádena i Bilbao, i en algunes televisions europees.

I pel camí queden pressions, entrebancs i corredisses. L'Helena pensava que el Colectivo de Cine de Clase potser no seria a la

Helena Lumbreras

història del cinema, però que segur que feia (o ajudava a fer) la història amb el cinema.

Petita crònica

Helena Lumbreras neix el 30 de setembre de 1935 a Conca. Estudia Magisteri. Exerceix de mestra. Estudia Belles Arts a València i Madrid (1954-1959). Estudia Direcció a la Escuela Oficial de Cinematografía de Madrid (1959-1960) i al Centro Sperimentale di Cinematografia de Roma (1960-1963). Fins el 1970, treballa a la RAI realitzant i fent guions de més de vint documentals, fa d'ajudant de direcció de diverses pel·lícules i participa en la preparació de QUEIMADA de Pontecorvo, SATYRICON de Fellini, i de la pel·lícula que, sobre el Che, havia de fer Rosi. El 1968 Unitele Film (lligada al PCI) produeix ESPAÑA 68. Torna definitivament el 1970. Exerceix de professora de dibuix a Martorell. Al febrer del 1971 entra al PSUC. Pren part actiuament en diverses vagues. A l'agost és detinguda i resisteix un interrogatori exhaustiu del comissari Vicente Creix. Ingressa a la presó de Trinitat Vella, d'on sortirà per manca de proves. Al setembre és expulsada del PSUC després d'un interrogatori de nou hores. Té dues filles amb Maro Lisa (1973 i 1975). A partir del 1978 treballa de catedràtica de dibuix i escriu diversos guions cinematogràfics. El 1990 l'operen d'un càncer de mama. Es dedica amb una gran intensitat a pintar. Fa diverses exposicions a l'estranger. Mor el 4 d'agost de 1995.

Martí Rom

Helena Lumbreras

La desaparició de la cineasta Helena Lumbreras aquest estiu ha estat doble motiu de tristesa, en tractar-se d'una persona vinculada a la Filmoteca com a cineasta i espectadora.

L'activitat intensa de l'Helena Lumbreras fou, com evoca Martí Rom en el text que ha escrit per aquest programa, de capital importància en els anys del cinema independent i militant. La sessió d'homenatge que li dediquem és una bona oportunitat per a conèixer o recordar una pàgina de la nostra història.

Record d'Helena Lumbreras

Entre la fi dels seixanta i el principi dels setanta alguns petits grups comencen a realitzar pel·lícules en 16 mm sobre les lluites que es van poc a poc multiplicant en aquella Espanya de Franco. Càmera en mà, sovint sense trípode i carregant les bobines, salvaguardant-se de la llum mitjançant una d'aquelles gruixudes caçadores, van anar rodant metres i metres d'història, imatges que ara veiem en els reportatges televisius sobre la transició. Una d'aquelles persones fou HELENA LUMBRERAS. Fa poc ens ha deixat.

L'Helena, el Llorenç Soler... eren els germans grans per als qui ens vàrem incorporar a aquest tipus de cinema a la meitat dels setanta. Eren dels que creien en un cinema militant que analitzés i reflectís la realitat per, a continuació, ajudar a transformar-la. Creien en el poder de la imatge, d'aquelles imatges (en moviment) que mai passarien per la televisió franquista.

Durant una desena d'anys va realitzar un grapat de pel·lícules sobre la situació socio-política d'aquella Espanya de les acaballes del franquisme. Junt amb el seu company Maro Lisa formaven el Colectivo de Cine de Clase. Les seves pel·lícules aviat van formar part del fons de distribució de la Central del Curt (fi del 1975), i ells van passar a